

Ormbunkskursen i Dalsland

ULLA-BRITT ANDERSSON

Arets temaexkursion var förlagd till Dalsland 5–7 september och behandlade ormbunksväxter. Nio personer deltog och vi inkvarterades på vandrarhemmet i Håverud. Erik Ljungstrand var kursledare och lokal guide var Claes Kannesten, Åmål. På fredagskvällen föreläste Erik om ormbunkarnas fortplantning och visade herbariematerial på de flesta arter som kan påträffas i Sverige. Det var en nyttig genomgång inför helgens fältstudier.

På lördagen hade ett envist regnväder parkerat sig över Dalsland men vi avskräcktes inte. Första lokalen var Ranneberget där den exklusiva arten uddbräken *Polystichum aculeatum* växte på en brant bergvägg. Dalsland har merparten av de svenska fynden av denna rödlistade ormbunke. En tuva med taggbräken *P. lonchitis* växte också på bergväggen. De mer triviala arterna vanlig svartbräken *Asplenium trichomanes* ssp. *trichomanes*, stenbräken *Cystopteris fragilis*, taigaörnbräken *Pteridium aquilinum* ssp. *latiusculum* och stensöta *Polypodium vulgare* sågs också.

Nästa lokal låg nära Bockhålstjärn där kambräken *Blechnum spicant* växte i en fuktig, skogbevuxen sluttning. Vi kunde i fält jämföra och lära oss skillnaderna mellan skogsbräken *Dryopteris carthusiana*, lundbräken *D. dilatata* och nordbräken *D. expansa*.

Nära Åsmule såg vi safsa *Osmunda regalis* som växte vid Storån, och vid Finnkasen vandrade vi fram till sjön Lysevattnet där grönbräken *Asplenium viride* växte på en lodrät klippa.

Vid Kårud, i en mindre brant med kalkstråk, noterades den exklusiva klot-tegellaven *Psora globifera* tillsammans med kalksvartbräken *Asplenium trichomanes* ssp. *quadrialeans*. Det visade sig att kalksvartbräken växte på flera av helgens lokaler, alla där stråk av kalksten fanns insprängda i berget.

Persilja? Nej, krusbräken! Dessa lysande gröna tuvor mötte vi vid Hallebol. Foto: Margareta Edqvist, 7/9 2008.

Helgens mest spektakulära lokal upplevde vi vid Svarvaretorpet. En regnvåt ravin draperad med tuvor av uddbräken, synen etsade sig fast på våra näthinnor. Även ekbräken *Gymnocarpium dryopteris* och hultbräken *Phegopteris connectilis* sågs här, och vi fick tillfälle att lära oss skilja träjon *Dryopteris filix-mas* från majbräken *Athyrium filix-femina*.

Nästa stopp var Snäcke där fjällhüllebräken *Woodsia alpina* växte på en klippa som stack ut i en sjö. Lördagens sista lokal var belägen på Ryr-halvön. På de hala klipporna såg vi murruta *Asplenium ruta-muraria*, gaffelbräken *A. septentrionale* och hüllebräken *Woodsia ilvensis*.

På söndagen hade regnet lättat betydligt och vi for till Långetjärnet där den mest exklusiva arten inte var en ormbunke. I stället var det kantlök *Allium senescens* som tilldrog sig vår uppmärksamhet. Blomningen var sedan länge över men vi såg färska blad. Som ny för lokalen noterades fjällhüllebräken.

I en nyrestaurerad betesmark vid Skärbo såg vi förutom ett vargstängsel också kärrbräken *Thelypteris palustris*. Vid Bräcke ängar fanns ett stort bestånd av strutbräken *Matteuccia struthiopteris* vid en å.

Den sista lokalen att besöka låg vid Hallebol. På en till synes trivial bergknalle nära ett hygge växte krusbräken *Cryptogramma crispa* som friskt gröna tuvor av persilja.

Nöjda med vår helg skingrades gruppen och återvände hem, förhoppningsvis en hel del klokare än när vi kom. Inte mindre än 24 olika ormbunksväxter såg vi i fält. Ett stort tack till Claes och Erik som fyllde helgen med härliga upplevelser och värdefull kunskap!

